

90 a v důsledku toho má národ český být podroben národu německému jako služebník.

Na to se odpovídá podle oněch slov Apoštola ke Galatským, kap. 4: „Dokud jest dědic maličký, nic se neliší od služebníka, třebas je pánem všeho, ale jest pod ochránci a správci až do času stanoveného od otce,“
95 a dále: „A tak již není služebník, ale syn, a jestliže syn, tedy i dědic z milosti boží.“ Z tohoto výroku se na základě podobnosti usuzuje: Jestliže na počátku university byli Češi maličci ve vědách a tím pro nízkou úroveň věd byli jakoby služebníky Němců, tedy třebas byli dědici království, byli jakoby služebníky Němců až do času předem určeného otcem, totiž císařem,
100 který říkal: „Až vyrostete ve vědách, budete vy páni a dědici, posečkejte maličko.“ Protože vskutku již s pomocí boží nastala plnost času, v kterém mistři čeští mnohonásobně počtem převýšili mistry německé a ve všech vědách a schopnostech se pozvedli nad cizince, vyplývá z toho, že již nejsou služebníci, ale synové, a jestliže synové, tedy i dědici určení bohem. Nechť
105 tedy ustoupí správcové a ochránci, kteří hledali u dědiců království vlastní prospěch, a dědici, jimž patří dědictví, nechť panují na věky věků! Amen.

1 vždy rozmnožitel: srov. výklad na s. 389 – 3 podle... zákona kánonů a zákona císařského: tj. podle církevního i římského práva – 13 ve svém listu: míněn Dekret kutnohorský (též dále) – 15 cizí národy nespravedlivě potrají: nářážka na odpor tří cizích národů (na universitě) proti panovníkovu mandátu a na jejich pokusy působit na krále Václava, aby ho změnil – 20: Friedb. 1,20 a 235 (tj. správně dist. 63) – 22 poplatek: správně Mat. 17,24 a 22,21 – 23 placení poplatku: Friedb. 1,634 a 669; poslední citát je nepřesný, správně C. 23 qu. 8 c. 22 (Friedb. 1,961) – 62: zde končí úvodní část spisu (dále část textu vynechána) – 63n.: Závěrečná část spisu, která dovršuje vyvrácení námitek německých mistrů, jimiž odůvodňovali svá domněle vyšší práva a protestovali proti panovníkovu příkazu – 63 zlaté buly: zakládací listiny university z r. 1348 – 67: cit. Dekretály Řehoře IX. (Friedb. 2,364) – 72 císaře nejslavnějšího: Karla IV. – 73-77: citován doslova úsek zakládací listiny university – 93 dědic: citát z bible vybrán tak, aby vynikla reminiscence na text panovníkova příkazu, v němž je český národ označen jako pravý dědic království

AKTY ÚSTAVNÍ A MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ

Hospodářské i vojenské převraty husitské epochy byly doprovázeny bohatým životem politickým a z nejrůznějších dohod mezi stranami, úmluv, sněmů, mírových návrhů, programových projevů nebo diplomatických jednání se dodnes zachovalo veliké množství písemností. Značná část z nich, zejména pokud šlo o jednání mezi stranami v Čechách, byla sepsána česky. Čeština tak prokázala svou schopnost stát se i jazykem politických aktů, jazykem diplomatickým, který se svou vyjadřovací schopností plně vyrovnal jazykům jiným.

ZÁPIS SNĚMU ČÁSLAVSKÉHO Z R. 1421

První ukázka politického aktu, kterou zde uvádíme, je zápis sněmu čáslavského z r. 1421, jednoho z největších, které se v husitské době konaly. Sněm se sešel krátce po vítězném tažení spojených husitských vojsk do východních a severovýchodních Čech, kterým byla rozlehlá část státu získána pro revoluční moc. Úkolem sněmu bylo uspořádat poměry v státě. Jádrem sněmovního usnesení jsou čtyři Pražské artikuly, základní program husitství, který sněmovní usnesení přijalo jako základní zákon státu. Současně sněm odmítl krále Zikmunda, protože se svým postupem proti Čechům stal nehodným české koruny. Správa království měla být zajištěna jmenováním prozatímní vlády, mezi jejímiž dvaceti členy byl spolu se zástupci mocných panských rodů a neurozenými zástupci husitských měst (Prahy, Tábora, Rožmitálu, Žatce, Hradce Králové a Kouřimě) také Jan Žižka.

My, purgmistři, konšelé i obce Velikého a Nového měst pražských, Konrád, boží milostí arcibiskup kostela pražského a papežské stolice legát, Oldřich z Rožmberka, Čeněk z Vartemberka, odjinud z Veselé... s jinými pány, rytíři, panošemi, městy i obcemi k zákonu božiemu a k nám příchylnými, vyznáváme tiemto listem obecně všem, ktož jej uzrie nebo čtúce uslyšie, že znamenavše mnohé rozličné a veliké nesnáze, búře, záhuby, pálenie, násilé i jiné rozličné neřády v království našem Českém vzniklé pro nesvornost vuole, rozumu a žádostí ku pravdám světle písmem svatým ohlášeným, žádajíce vši naši pilností, jakožto dlužni jsme, ty neřády v řád a ty búře v klid a v svornost uvésti, a tady obecné dobré téhož královstvie napraviti a upevniti, učinivše a svolavše sněm obecný České země, všichni vespolek za jeden člověk na tom sněmu se ustanovivše v takúto smlúvu a v jednotu vnikli jsme a vstúpili i mocí tohoto listu vnikujem a vstupujem:

Najprvé, aby chom týchto pravd božských dole psaných svornú myslí a vši naši snažností hájeli a bránili proti každému člověku, jenž by nám na nich anebo na které z nich kterýmž kolivěk obyčejem překážeti a škoditi mienil a od nich nás mocí tisknúti chtěl; a je sami osobně s svými poddanými držeti a skutečně vésti máme, leč bychom lépe písmem svatým zpraveni byli, kterémuž by písmu mistři pražští a kněžie odolati písmem svatým nikoli nemohli. Kterýchžto pravd rozum těmito slovy takto položen jest a oznámen:

Najprvé, aby slovo božie po království Českém svobodně bez príkazy od křesťanských kněží bylo zvěstováno a kázáno.

Druhé, aby velebná svátost těla a krve pána našeho Jezukrista pod dvěma způsoboma chleba a vína všem věrným křesťanom starým i mladým svobodně byla rozdávána podlé jeho ustavenie a príkazanie.

Třetie, že mnozí kněží a mnišie světským řádem panují nad velikým sbožím tělesným proti Kristovu príkazaní a na príkazu svému kněžskému úradu a k veliké škodě stavu světského, aby takovým kněžím to neřádné

30 panovanie odjato a staveno bylo a aby podlé čtenie nám příkladně živi byli a navedeni byli k stavu Kristovu a apoštolskému.

Čtvrté, aby všichni hříchové zevní smrtedlní a jiní neřádivé zákonu božiemu odporní řádem a rozumně od těch, jenž úřad k tomu mají, v každém stavu byli stavováni a kázáni a zlá a křivá pověst o této zemi České
35 aby očištěna byla, tak aby se obecné dobré království a jazyku českému dalo.

Páté, abychom krále Sigmunda uherského, jímž jsme a jeho pomocníky najvíce zavedeni i všecko království České jeho bezprávím a ukrutenstvím škodlivosti došlo převeliké, za krále ani za pána dědičného koruny České,
40 jíž se jest tú nehodností sám znehodnil, nikoli nepřijímali ani jměli, dokudž nás a jeho živosti najdále stávati bude; leč by pán buoh ráčil a vuole i hlas najprvé byly k tomu slavného města Pražského, pánuov českých, obce táborské, rytieřuov, panoší, měst i jiných obcí českých, kteříž a kteréž jsú již přistúpili a ještě přistúpie ku pravdám artikulóv svrchu psaných; neb
45 jest ten král zevný tupitel těch pravd svatých často psaných, písmem svatým jasně doličených, a vrah cti i osob jazyku českého. Pakli by kteří páni a zemané, města nebo obce které koli od jiných se pánuov nebo zemanuov vytrhnúce ku pravdám božím přichylných tomu králi nákladni a pomocni byli, buď to radú, nebo skutkem bez svolenie obce pražské, pánuov,
50 zemanuov i obcí jiných svrchupsaných, a to na ně dovedeno bylo dobrým svědomím, a jsúce napomanuti posly nebo listy jistými toho hned skutečně neodpadli, tehdy aby ten nebo ti u pokutu dole psanú upadli.

Šesté jsme se společně a jednostajně svolili a vyvolili z sebe mužuov múdrých, stálých a věrných dvadcti: Oldřicha z Rožmberka, Čenka z Vartemberka, odjinud z Veselé, Oldřicha z Hradce, Hynka Krušinu z Lichtemberka a Jindřicha Berku z Dubé z pánuov, Jana z Kněževsi, Lideře z Radkovic, Pavlika, Jana Charváta z pánuov pražských a obce, Jana Žižku z Trocnova, Zbyňka z Buchova, Janka z Smilkova, Mikuláše z Barchova, Milotu z Chřenovic, Onše z Měkovic, Jindřicha z Boharyně, Francu z Rosentála, Vacka z Žatce, Matěje Pražáka z Hradce na Labi, Petra Hostic z Kúřimě k správě, k zřiezení a k všelikaké způsobě koruny a království Českého. Kterýmžto úředníkóm, správciím a vladařóm všem vespolek dali sme a mocí tohoto listu dáváme plnú moc a právo k zřiezení, ku poklidu a k všelikému země České upokojení i ukrocení všech potrzek a nesvorností i neřáduov
65 všelikakých k stavování mezi obcemi i osobami v království Českém vzniklých anebo vznikujících, slibující dobrou naši věru beze všie zlé lsti, což by koli napřed psaní vladaři a správce společně a jednostajně, anebo k čemuž by se s obú stranú větčí díel obapolně svolili, přistúpili, sjednali a vyřkli, anebo nám všem neb komu z nás co prikázali, to my všecko věrně bez meškání přijieti, učiniti, splniti a poslušni býti máme, a zvláště v tom, když
70 bychme všichni anebo někteří z nás od těch úředníkuov anebo správci napo-

menuti byli ku pomoci a obraně země aneb jiné krajiny, tehdy slibujem osobně se vši svú mocí vzhóru býti a tu, kdež nám rozkáží, se postaviti a jich rozkázanie naplniti. A tiem každý z nás jest povinen, leč by která
75 hodná příčina v tom překazila, kteráž by od těch vládařuov přijata byla. Ale vždy moc naše, kteráž muož od nás jmiena býti, aby vyslána a vypravena byla. Také jest znamenitě svoleno, že ač by kto nechtěl k této úmluvě a k artikuluom spasitedlným svrchu psaným přistúpiti, ten nebo ti k tomu mají připuzeni býti a jej nebo je za naše nepřátely mieti podlé nálezu
80 svrchu psaných vládařuov. Dále jest společně svoleno, že neuchoval-li by buoh kterého v tom času z těchto vládařuov aneb že by některý z nich obci se nelíbil, tehda táž obec, z kterež jest ten vládař, bude moci na jeho miesto jiného hodného tak movitého voliti a postaviti. Také ti úředníci svrchu psaní mají v svých nesnazšiech věcech, kterýchž by sami rozděliti a uhoditi podlé
85 zákona božieho nemohli neb neuměli, dvú duchovní, totiž mistra Jana Příbrama a kněze Jana kazatele, mezi se povolati a jich dobrú a řádnú zprávu slyšeti a každému řád a spravedlnost učiniti. Dále také znamenitě jest toto přičiněno, aby ti jistí vládaři a správce moc svrchu psanú od nás jim společně danú toliko do svatého Václava nynie najprv příštíeho měli,
90 a nic dále; leč bychom v tom času krále pánem bohem došli, tehdy každý stav svrchu psaný při svých řádích a svobodách má ostatek, tak aby čtyrie artikulóvé spasitedlní svrchu psaní v tom byli od každého stavu zachováni, a leč by na to znova všech nás zvláštnie a jednostajnie svolenie, ustanovenie bylo od pánuov, od obcí svrchu psaných.

95 Také jest společně svoleno, aby byl uložen obecný sněm všech kněží starších po království Českém, kteříž lid zákonem božím zpravují, a tu aby knězem arbibiskupem, mistry a kněžimi byl vešken řád kostelní ustanoven neřádóm a výtržkám všelikakým ku poražení a zkažení. Pod kterýžto řád kostelní všecko kněžstvo i žakovstvo v království Českém jednostajně
100 a svorně má podniknutí a podstúpiti; a jestliže by se který kněz vytrhl a z řádu vystúpil, chtě jinak vésti neb kázati, ten ode pánuov a obcí nikoli pro své výtržky nemá trpen býti, než ihned má odeslán býti k úředníkuom arcibiskupovým.

Také toto jest znamenitě přidáno a ustanoveno i svoleno, že všichni
105 páni, rytieřie, panoše i obce, kteříž v tomto listě nejsou jmenováni a popsáni a kteříž potom ku pravdám božím a k nám chtieti budú přistupovati, ti všichni ve všechny kusy v tomto listu hlavniem uložené podniknutí mají a podstúpiti, listy svými s pečetmi visutými ku potvrzení se ku pokutám v tomto listu uloženým zavázati, tak jako by jich jména křestná v tomto
110 listu u plně byla sepsána a jmenována. Slibujice všechny kusy v úmluvě svrchu psané položené i každý z nich vésti, držeti a skutečně zachovati u plně a docela pod ztracením cti a viery našich, kteréž se tiemto listem beze všeho na nás vyznание odsuzujem, a aby sbožie i statkové naši na obecné dobré

115 připadli, jako by v zemských dskách byli zapsáni a pod věčným vypověděním z království Českého, jestliže bychom na čem, jehož bože nedaj, který kus přestúpili svrchu psaný a toho opravití vedlé nálezu vladařuov napřed psaných nechtěli, a to na nás očitě hodným a řádným nálezem aneb svědomím bylo dolíčeno a světle dokázáno. A tomu všemu na potvrzení a lepší jistotu pečeti jsme naše vlastnie s naším dobrým vědomím k tomuto listu jsme
120 přivěsili, jenž jest dán v Čáslavi na obecním sněmu léta od narození syna božieho tisíc čtyři sta v jedenmezciemém létě, tu sobotu post Marcelli.

1: Jména jsou zapsána v pořadí důležitosti účastníků. Jako nejvýznamnější jsou na prvním místě uvedena města pražská před arcibiskupem a pány. Odpovídá to mocenskému postavení, jaké měla města pražská v r. 1421 po vítězném tažení na severovýchod a východ Čech; *obce lid, obyvatelé; Velikého a Nového měst pražských: Starého a Nového Města pražského* – 2 *Konrád*: pražský arcibiskup Konrád z Vechty přistoupil krátce před čáslavským sněmem k husitství; uváděl se však dále tituly, které měl dříve; odtud tedy označení „papežské stolice legát“; *kostela pražského arcidiecéze pražské* – 4 *s panošemi*: nejnižší stupeň šlechty; *přítchylnými* přidržujícími se – 5 *vyznáváme* prohlašujeme, oznamujeme – 6 *znamenavše* pozorujícíe – 8 *ku pravdám světle... ohlášeným* k pravdám jasně zjeveným – 9 *pilností* snažností, horlivostí; *dlužní povinni* – 11 *sněm obecný* všeobecný, generální sněm – 12 *za jeden člověk* jednomyslně; *se ustanovivše* dohodnuvše se – 13 *unikli jsme* vešli jsme

16 *kterýmž kolivěk obyčejem* jakkoli, jakýmkoli způsobem – 17 *mocí tisknutí* násilím odváděti – 18 *držeti a skutečně vésti* zachovávatí a uskutečňovati; *zpravení* poučení – 19 *mistři pražští* mistři pražské university – 20 *rozum... položen jest* smysl je vystižen – 22-36 *Najprvé, aby slovo božie... jazyku českému dáo*: požadavky čtyř Pražských artikulů – 22 *bez příkazy* bez překážky – 24n. *druhé... třetí, ... čtvrté* atd. za druhé, za třetí, za čtvrté atd. – 26 *podlé jeho ustavenie* podle jeho ustanovení – 27 *světským řádem* světsky – 28 *nad sbožím tělesným* nad hmotnými statky – 29 *neřádné* nenáležitě, nepatřičně – 30 *stavno* překaženo; *podlé čtenie* podle evangelia – 31 *navedení* přivedení – 32 *zevní* veřejní – 33 *odporní* odporující; *řádem* podle řádu, řádně – 34 *stavování a kázání* stíhání a trestání; *křivá* nepravdivá – 40 *jiež se jest...* *znehodnil* kteréž se učinil nehodným – 41 *živostí* života; *stávati* trvati, existovati – 44 *artikulův* článků; přistoupení k čtyřem Pražským artikulům znamenalo přistoupení k husitskému programu; je zachováno několik listů, jimiž přistupují k artikulům některá města nebo šlechtici – 46 *dolíčonych* dokázaných; *jazyku národa* – 48 *se vytrhnúce* odtrhnouce se; *nákladní a pomocní* byli přispívali a pomáhali – 50-51 *dovedeno... svědomím* prokázáno svědecktívím – 51 *napomanuti* napomenuti – 51-52 *toho... neodpadli* od toho neustoupili

53 *jsme se... jednostajně svolili* jednomyslně jsme se dohodli – 54n. *Oldřicha z Rožmberka* atd.: uvádí se dvacetičlenná prozatímní vláda, kterou tvořilo pět pánů, čtyři měšťané pražští, dva zástupci Tábora (Jan Žižka, Zbyněk z Buchova), pět zemanů a čtyři měšťané z měst venkovských – 61 *k zřiezení a k všelikaké způsobě* k všestrannému uspořádání – 64 *potržek* roztržek – 66 *vznikujících* vznikajících; *dobru naši věrú* věrně, upřímně – 68 *s obú stranú větší díel* obě strany (tj. katolická a husitská) většinou hlasů; *by se sjednali a vyřkli* shodli by se a vyhlásili – 70 *přijieti* přijmouti – 71 *napomenuti* vyzvání – 73 *vzhóru býti* být v pohotovosti – 74 *rozkázanie* naplniti příkaz splniti – 75 *hodná* důležitá, vážná; *leč by... překazila* ledaže by se vyskytla jako překážka – 76 *moc naše, kteráž muož od nás jmiena býti*

branná pomoc, kterou od nás mohou míti – 77 *znamenitě* výslovně; *ač* jestliže – 79 *připuzení* přinucení; *podlé nálezu* podle rozhodnutí – 83 *hodného tak movitého* vhodného tak mocného, vynikajícího – 84 *rozděliti a uhoditi* rozhodnouti a dojednati – 85 *dvů duchovní* (duál) dvou duchovních, kněží – 86 *kněze Jana kazatele*: Jana Želivského – 87 *řád a spravedlnost* co je podle řádu a spravedlnosti – 88 *příčiněno* připojeno – 89 *toliko do svatého Václava*: pravomoc byla prozatímní vládě udělena jen na necelé čtyři měsíce (do 28. září) – 90 *leč bychom... krále pánem bohem došli* ledaže by se nám od pána boha dostalo krále

95 *uložen* určen, ustanoven; *kněží starších* kněží předních, vedoucích; jde o výrazy biblického původu (překlad lat. presbyteri, seniores) – 97 *kostelní* církevní – 98 *výtržkám všelikakým ku poražení a zkažení* k odstranění a překažení všech výtržností – 99 *žákovstvo* duchovní s nižším svěcením – 100 *pod řád...* *podniknutí a podstúpiti* podříditi se a podrobiti se řádu – 101 *by vystúpil* vymkl by se

105 *popsání* napsání, vypsání – 107 *kusy* články – 112 *viery důvěry* – 114 *v zemských deskách* v zemských deskách; šlo o knihy pro všechny zápisy soudní a na zemském sněmu (srov. náš Výbor I, s. 811) – 117 *očitě zřejmě, zřetelně; nálezem aneb svědomím* zjištěním nebo svědectvím – 118 *dolíčeno* dotvrzeno; *svělle* jasně – 121 *v jedenmezciemém létě* v dvacátém prvním roce; *tu sobotu post Marcelli*: 7. června

LIST MÍRNÝ ČESKÝCH STAVŮ

Předčasná smrt krále Albrechta (27. října 1439), který nastoupil na český trůn r. 1438 po svém tchánu Zikmundovi, přivedla znovu české země k rozhodování, jakým způsobem má být upravena vláda ve státě. Počátkem roku 1440 se konal v Praze sněm, jehož cílem bylo upokojení země a odstranění rozporů mezi zápasícími stranami. Po několikátýdenním jednání se sněm rozhodl pro řešení, které bylo pojato do tzv. *listu mírného*. Úmluvy obsažené v listu mírném byly úspěchem utrakvistické strany, vedené panem Hynkem Ptáčkem z Pirkštejna. Podařilo se odstranit zásahy katolicky naladěné vlády Albrechtovy tím, že byly zrušeny panovníkovy dispozice pozemkovým majetkem, nepříznivé utrakvistům: byla zastavena činnost zemského soudu, který by jinak byl převážně v rukou pánů katolických, jmenovaných do úřadů za dřívější vlády, a především byla zaručena kompaktáta, tj. smlouvy učiněné mezi Čechy a koncilem basilejským o uspořádání církevních záležitostí ve státě. Významná byla i dohoda, že se má usilovat o potvrzení voleného arcibiskupa Jana Rokycany.

I když se dařilo uvést zásady mírného listu do praxe jen zvolna, přece jen znamenal tento dokument důležitý základ pro poměr mezi stranami v Českém království v době třináctiletého bezkráloví až do nastoupení krále Ladislava r. 1453.

Ve jméno božie, amen. My, Oldřich z Rosenberka, Menhart z Hradce, najvyšší purkrabie pražský, Pertolt z Lipé, maršálek královstvie Českého..., oznamujem tiemto listem a zápisem všem lidem nynějším i budúcím, že lítost a srdečnú žalost jakožto přirození Čechové toho majíce, že z dopuštění božieho pro hriechy nás všech po smrti slavné paměti krále a ciesaře Sig-munda, pána našeho, stalo se roztrženie v zemi naší České, v kterémžto mnohá záštie vznikla jsú a škody preveliké i záhuby staly jsú se, i učinili sme sněm obecný z jednostajného svolenie v městě Pražském na to a k tomu

konci, aby taková záštie a záhuby prestaly a vsecky hořkosti, nechuti,
10 nepřiezni, hněvové, nelibosti v tom zášti kterak kolivěk vzniklé u plně,
věrně a právě potuchly, pomínuly a ovšem mezi námi uhasly a na věky
v potomních časech aby ničímž zlým žádnému člověku zpomínány nebyly.
Na kterémžto sněmu z daru božieho my všichni svrchu psaní páni, rytieři,
zemané i vsecka města královstvie Českého s námi a vedlé nás učinili sme
15 a zjednali mír, pokoj a jednotu mezi sebú a v tu jsme jednostajně a jedno-
svorně vstúpili s uobú stranú, úmluvy kusov a artikulov dole psaných učí-
nivše, z nichž první jest tento:

Najprvé svolili jsme se, aby kompaktáta, jinak smlúvy společné s legáty
basilejskými a s ciesařovú milostí učiněné a způsobené, což a jakož zjevně
20 svědčie, od nás všech a od našich světských i duchovních, jakož na koho
vedlé jeho povolanie a stavu slušie, byly držány a skutečně zachovány;
a také společně abychom o to stáli, co koncilium basilejské má nám učiniti,
aby bylo učiněno, zdržáno a vskutku zachováno.

Item dále ihned o mistra Jana Rokycanu, kterýž jest volen k arcibis-
25 kupství kostela pražského, svolili sme se všichni světští i duchovní, abychme
o to stáli vedlé toho volenie a podlé úmluv a zápisuov ciesařových, aby nám
byl potvrzen a svěcen; a když budem mieti krále, abychom to s Jeho milostí
umluvili mezi potřebnými věcmi, aby nám tak, jakož svrchu psáno stojí
a ciesařovy úmluvy a listové svědčie, toho ráčil pomocen býti k miestu při-
30 věsti; a my do krále i při králi, když uzříme přístup podobný poselstvím,
o to jeho potvrzenie a svěcenie máme a chceme pracovati i jinými věcmi
k tomu potřebnými se přičiniti. A mistr Jan již jmenovaný stojí a státi má
i chce v poslušenství vedlé úmluv a kompaktát na to učiněných.

Potom při věcech zemských a světských chtiece, aby nerovné, a ne-
35 snadno což jest mezi námi, bylo srovnáno, upokojeno a v poklid uvedeno,
takto jsme se ustanovili a svolili: Jestliže by král Albrecht učinil které
zápisy nebo dánie, ješto by to bylo ke škodě království koruny České anebo
straně té, kteráž jest proti Jeho milosti byla, anebo komu z nich, ješto by
jich dědičství neboli zápisuov dotýkalo se, tehdy my to společně z svolenie
40 jednostajného vzdvíhámy, aby moci nemělo.

Item úřady, kteříž jsou u desk zemských, poňavadž krále nemáme, ty
také ze spolka stavujem a zdvíháme až do pána a krále budúcieho anebo
obecnieho o to svolenie.

A my všichni svrchu psaní spolu i každý zvláště slíbili sme a mocí míru
45 tohoto a sjednanie sľubujeme svrchu psané artikule a smlúvy vsecky i každé
zvláště držeti a zachovati věrně, cele a u plně, lest všicku a faleš každý
v tom opovrhúce. A také vsecka města, kteráž jsou s námi na tomto sněmu
byla, slíbili jsou podlé nás svrchu psaných všech a s námi jednostajně totěž
vsecko, což svrchu psáno stojí, zdržeti a v celosti zachovati i listy své
50 obláštnie jedno každé město pod městckú pečetí přiznávací k držení těch

smluv dáti a položit. A jiní páni a zemané mají též učiniti, jakož jsou již teď dole psaní učinili a se k držení těch všech smluv ústně přiznali i pečeti své podlé nás k tomuto listu přivěsili: totiž pan Hanuš z Koldic, Jan z Vřesovic, Tuoma z Chotěmic, Jiřík odtudž z Chotěmic a z Vlašimě. Pakli by tyto smluv a míru učiněného držeti nechtěl, takového zastávati obyčejem 55 ižádným nemieníme, nébrž bude-li potřebie, toho máme sobě radni a pomocni proti němu býti jako proti tomu, jenž by obecné dobré, jednotu, svornost, mír a pokoj křesťanský kazil a rušil, jemu toho žádnú měřú ne-
trpiece.

60 Toho všeho na zdrzenie, pevnost, potvrzenie i svědečstvie my všichni svrchu psaní pečeti sme své vlastnie vědomě a dobrovolně přivěsili k tomuto listu, jenž dán a psán u Praze na sněmu obecním léta od narozenie syna božieho tisícieho čtyřstého čtyřicátého v pátek po svatém Pavlu na vieru obrázenie.

1 *Oldřich z Rosenberka* atd.: následuje výčet 68 jmen pečetitelů, stoupenců strany Oldřicha z Rožmberka a strany utrakvistické, vedené Hynkem Ptáčkem z Pirkštejna; uvádí se zde i Jiřík z Kunštátu a z Poděbrad – 4 *přirození* rodilí; toho nad tím – 6 *roztrzenie* roztržka, různice – 7 *zástie*: míněny vzájemné války mezi feudály – 8 *sněm obecný všeobecný*, generální sněm; z *jednostajného svolenie* podle jednomyslné dohody – 9 *k tomu konci* za tím účelem – 11 *věrně a právě* opravdu, vskutku, skutečně, docela – 16 *s uobů stranů* (duál) z obou stran, tj. katolické a utrakvistické; *kusov a artikulov* článků

18 *svolili jsme se* dohodli jsme se – 19 *s císařovú milostí*: s císařem Zikmundem; *způsobené* dohodnuté, ujednané – 21 *držány a skutečně zachovány* dodržovány a uskutečněny, provedeny – 23 *zdržáno* dodrženo – 25 *k arcibiskupství kostela pražského* na úřad arcibiskupský pražské arcidiecéze – 26 *vedlé* podle – 29 *aby toho ráčil pomocen býti k místu přivěsti* aby ráčil pomáhat to uskutečnit – 30 *do krále i při králi* než budeme mít krále i až budeme mít krále; *podobný vhodný, náležitý* – 31 *o to... pracovatí* usilovat o to

34 *nerovné nesrovnalosti* – 36 *král Albrecht*: Zikmundův zeť a nástupce na českém trůně (1438-1439) – 37 *zápisy nebo dání* zástavy nebo darování – 39 *dědičství* vlastnictví – 40 *vzdvíhámy, aby moci nemělo* rušíme, aby nemělo platnost, aby neplatilo – 42 *ze spolka stavujem a zdvíháme* společně zastavujem a rušíme

50 *listy své obláštnie* své zvláštní listy – 53 *podlé nás* společně s námi; *Hanuš z Koldic* atd.: pán na Bilině, stoupenec Jiřího z Poděbrad; Jan z Vřesovic, syn Jakoubka z Vřesovic, známého z husitských válek; zemanská rodina z Chotěmic pocházela ze Soběslavska – 55-56 *zastávati obyčejem ižádným nemieníme* nijak se nemíníme zastávat – 56-57 *toho máme sobě radni a pomocni... býti* v tom se máme radit a pomáhat si – 63-64 *v pátek... obrázenie*: 29. ledna

NÁVRH SVĚTOVÉ MÍROVÉ ORGANIZACE

Když papež Pius II. v roce 1462 odvolal kompaktáta – dohodnutá mezi zástupci husitských Čech a koncilem, ale nepotvrzená papežem –, octlo se husitství ve svrchovaném nebezpečí, protože byla ohrožena sama jeho podstata. Za

této situace podnikl král Jiří velkorysou státnickou akci v návrhu organizace evropských států, jež se měla napříště stát vrcholným orgánem, který by mírovou cestou řešil veškeré spory mezi státy, odstranil nebezpečí tureckých vpádů a omezil nepřímou papežský vliv v evropské politice. I když nakonec návrh krále Jiřího nedosáhl svého cíle a nebyl přijat, znamenal přece jen jeden z nejpozoruhodnějších pokusů o úpravu vztahů mezi státy, byl diplomatickou akcí, jaká ve své době neměla obdoby, a jeho mírová tendence, vtělená do předpisů o mírovém řešení sporů mezi státy, je nejprůkaznějším dokladem politické prozíravosti a státnické zralosti jejího tvůrce.

Autorem precizní, hluboce promyšlené formulace latinského originálu je nejpravděpodobněji králův rádce Antonio Marini z Grenoblu. Neúspěch akce byl zaviněn jednak odporem papežské politiky, která projektu bránila ze všech sil, neboť jeho přijetí by bylo znamenalo podstatné omezení politického vlivu papežského dvora, jednak – a to především – nepřipraveností tehdejších politických poměrů pro tak převratnou změnu nazírání na mezinárodní vztahy. Z návrhu krále Jiřího uveřejňujeme v českém překladu jeho podstatnou část.

Ve jménu pána našeho Ježíše Krista; my, A. B. C., známo činíme všem i každému zvláště na věčnou paměť: Když pročítáme spisy starých historiků, zjišťujeme, že křesťanstvo bylo kdysi ve velkém rozkvětu, lidmi i majetkem mocné, a tak se rozkládalo do délky a šířky, že v jeho lůně bylo zahrnuto stosedmnáct přebohatých království, že samo také vyslalo tolik lidí, že na dlouhý čas obsadilo velkou část pohanstva spolu s hrobem páně; a nebylo tenkrát na celém světě národa, který by se odvážil napadat vládu křesťanů. Avšak všichni víme, jak je dnes křesťanstvo roztrženo, stísněno, otrěseno a všeho bývalého lesku a slávy zbaveno. Vždyť v samém křesťanském světě došlo před krátkou dobou k takové změně, že kdyby někdo ze starých králů, knížat či šlechticů vstal teď z hrobu a navštívil křesťanské země, vůbec by svoji vlast nepoznal. Když totiž téměř celý svět rozkvétal svatostí křesťanského náboženství, svedl proradný Mohamed z cesty nejprve nepatrný národ Arabů; poněvadž se však opomnělo čelit jeho prvním pokusům, získal si postupem doby takové množství zbloudilých lidí, že podrobil své moci nejvybranější části Afriky a krajiny Asie a podnítil je k nejhorší věrolomnosti. Potom ničemní Turci, kteří před nedávnem dobyli nejprve slavného císařství řeckého a potom četných dalších křesťanských zemí a království, odvěkli téměř nespočetné množství lidí z křesťanských krajin. Všechno jim dáno v plen, přechetné kláštery a velké chrámy boží byly ničeny a vydány zkáze; a ještě jiné nespočetné zločiny provedli a spáchali.

Ó zlatá provincie! Ó křesťanstvo, ozdobo země, jak jsi bylo zbaveno vši cti? Jak jsi pozbylo nejskvělejšího lesku? Kde je onen zápal tvých lidí? Kde je úcta, kterou ti prokazovaly všechny národy? Kde královský majestát? Kde sláva? Co ti byla platná tak četná vítězství, když jsi tak záhy samo mělo být vedeno v triumfálním průvodu? Co je platné, že jsi odolalo moci pohanských vůdců, když nyní nejsi schopno odrazet útoky sousedů? Ó běda, osude! Běda, nestálosti! Jak rychle se mění osudy říší! Jak nestálá jsou krá-

lovství! Jak rychle se rozpadají mocnosti! Není však lehké poznat, jaká je
30 příčina takové změny a zkázy, poněvadž záměry boží jsou skryty. Pole jsou
stále tak úrodná, jako bývala kdysi, stejně tučná jsou stáda, vinice jsou
výnosné, zisky plynou z rýžovišť zlata i stříbrných dolů, lidé jsou rozumní,
příčinniví, bystří, mnohých věcí znalí; osvěta je v rozkvětu jako dosud nikdy.
35 Co to tedy je, co křesťanství tak ponížilo, že z výše uvedených stosedmnácti
království zůstalo v lůně křesťanstva nakonec jenom šestnáct? Jsou to snad
četné hříchy, které chce bůh ztrestat, jak to čteme v Starém zákoně, že se
nejednou stalo? Zdá se nám proto, že je třeba pečlivě uvážit, aby se napra-
vilo, bylo-li v čem pochybeno, a aby byla zbožnými skutky obměkčena ve-
lebnost boží, jež je zřejmě rozhněvána nějakou nepravostí. Protože však
40 víme, že bůh spravedlivě a milosrdně jedná s těmi, jejichž nepravosti na
tomto světě trestá, a že sám pokládá lidstvo za děti, které miluje, napravuje
a kárá a skrze mnohá protivenství k dílu ctnosti přivádí, proto obra-
cejíce svou naději k pánu, o jehož věc jde, domníváme se, že bychom nemohli
učinít nic zbožnějšího pro naši bezúhonnost, nic vhodnějšího pro naši
45 počestnost a nic slavnějšího k naší chvále, než se přičinit, aby byl nastolen
opravdový, spravedlivý a pevný mír, obnovena jednotu a láska mezi křes-
ťany a víra Kristova bráněna proti sveřepému Turku. K tomu totiž jsou
nám svěřena království a knížectví, aby vši nám dostupnou starostlivostí
a péčí byl slaven mír, postavení státu upevňováno, války proti nevěří-
50 cím šťastně vedeny a hranice státu chráněny a rozšiřovány. K tomuto cíli
mají a musí všichni lidé, všechny národy a všichni králové a knížata ochotně
a pohotově přispívat. Neboť říkáme-li si křesťané, musíme se starat o to,
aby křesťanské náboženství bylo chráněno; a nechceme-li býti proti Kristu,
jsme povinni za jeho víru bojovat a s ním stát. Duch svatý totiž zatracuje
55 ty, kteří spolu s ním nebojují, kteří proti nepříteli nevystupují, kteří se
nestaví jako zeď před dům Izraele; a nikoho nemůže zdržet od služby bohu
ani sladkost vlasti, ani skvělé paláce, ani přemíra bohatství. Je přece nutno
sloužit tomu, který se pro nás nezalekl podstoupit smrt na kříži, který chce
dát jako odměnu každému věřícímu nebeský domov, kdež je pravá vlast,
60 nesmírné příbytky, nesrovnatelná bohatství a život věčný. A proto tedy,
ač je osud Řeků v této době žalostný a ač je třeba hlasitě oplakávat pohromu
Konstantinopole a ostatních zemí, my, jestliže toužíme po slávě, měli bychom
uvítat tuto příležitost, jež nám umožní uchovat si tu čest, abychom byli
nazýváni obránci a zachránci jména křesťanů. A proto toužíme po tom, aby
65 takové války, loupeže, zmatky, požáry a vraždy, jež zachvátily, jak jsme
– ó běda – uvedli, samo křesťanství již skoro ze všech stran, jež pustoší pole,
drancují města, drásají země a jež nesčetnými strastmi hubí království
a knížectví, přestaly a úplně byly vykořeny a aby byl obnoven žádoucí
stav vzájemné lásky a bratrství v chvályhodném svazku, dospěli jsme na
70 základě důkladné znalosti, po předchozí zralé úvaze, po vzývání milosti ducha

svatého a s radou a souhlasem prelátů, knížat, velmožů, šlechticů a našich doktorů božského i lidského práva k vytvoření takového svazku spolenectví, míru, bratrství a svornosti, jenž by neotřesitelně trval z úcty k bohu a pro zachování víry a jenž by pro nás, dědice a budoucí naše nástupce
75 trval věčně v té podobě, jak se dále uvádí.

1. Především tedy na svou víru katolickou a slovem královským a knížecím prohlašujeme a slibujeme, že od této hodiny a dne nadále budeme navzájem dodržovat a zachovávat čisté, pravé a upřímné bratrství a že pro žádné obrany, pro žádné žaloby nebo pře vzájemně nesáhneme po zbraních
80 aniž komu naším jménem po nich dovolíme sáhnout, ale že spíše budeme jeden druhého podporovat ve smyslu dále psaných ustanovení proti každému žijícímu člověku, který by nás anebo i jen někoho z nás se pokoušel holým skutkem a bez pravoplatného nálezu nepřátelsky napadnout.

2. Za druhé, že žádný z nás neposkytne pomoc nebo radu ani neschválí
85 jednání proti osobě druhého a že nebudeme ani sami, ani prostřednictvím jiného či jiných nějak strojit nebezpečí či smrt oné osobě, aniž schvalovat jednání těch, kteří by chtěli strojit bezprávné úklady, ale že budeme podle možností pečovat o zachování zdraví, života a cti druhého.

3. Za třetí slibujeme způsobem výše uvedeným, jestliže by někdo
90 nebo někteří z poddaných kohokoli z nás spáchal nebo spáchali nějaká zpustošení, plenění, loupeže, požáry či jiné druhy zločinů v královstvích, knížectvích nebo v zemích druhého z nás, že budeme žádat, aby tím řečený mír a svaz nebyl rušen ani rozbíjen, ale aby ti zločinci byli pohnáni k odčinění škody, nebude-li to možno po dobrém, tedy soudně od toho, v obvodu
95 jehož pravomoci mají bydliště či na jehož území byli odhaleni jako přestupníci; aby tak byla nahrazena z jejich majetku škoda jimi způsobená a oni sami podle povahy zločinu i jinak patřičně potrestáni. Ony zločince potom, kteří by se soudu zprotivili, budou jejich páni podle bydliště i podle
100 místa spáchaného činu zavázáni a povinni pronásledovat a hubit, aniž bude jeden čekat na druhého. Jestliže někdo z nás, v jehož obvodu sídlil pachatel nebo na jehož území byl zločin spáchán a pachatel zadržen, by zanedbal a opominul výše uvedené zásady, tehdy má jej i pachatele podle práva stihnout stejný trest a ten, kdo utrpěl bezprávi nebo škodu, může tohoto člověka z našich řad před níže uvedeným parlamentem nebo konsistoriem
105 soudně zažalovat a stíhat.

4. Za čtvrté si přejeme, aby v případě, že by od někoho nebo některých, mimo tuto dohodu vzájemné lásky a bratrství stojících, aniž jim bylo ukřivděno či byli vyprovokováni, byla vyhlášena komukoli z nás válka nebo došlo k válečnému napadení (což – jak se domníváme – nelze trpět za trvání
110 tohoto přátelství a lásky), aby tehdy vyslalo níže uvedené shromáždění ve jménu všech účastníků této dohody a na společné naše náklady, byť ani o to napadený druh nežádal, své oficiální mluvčí k urovnání sporů a obnovení

míru na místo stranám vhodné a tam, za přítomnosti sporných stran nebo jejich mluvčích vybavených plnou mocí, pilně a usilovně se snažilo přimět
115 sporné strany k svornosti a míru cestou přátelské dohody, je-li to možné, nebo aby zvolili rozhodčí či se domáhali práva před příslušným soudcem nebo parlamentem či konsistoriem způsobem níže uvedeným. A jestliže by pro jednání útočníka nebo pro jeho nedostavení nemohl být sjednán mír a jednota některým z výše uvedených způsobů, tehdy my všichni ostatní
120 jednomyslným a svorným rozhodnutím po jednotlivá léta budeme pomáhat napadenému nebo bránícímu se druhu našemu v obraně jak z desátek našich království, tak i výnosy a příjmy našimi a poddaných našich, jež jsou ročně průměrně vynakládány na třídní potřeby jejich domu a domácnosti, a to ve výši a po hranici, jež by byla stanovena a dohodnuta naším shromážděním nebo jeho většinou jako přiměřená a vhodná pro dosažení míru napadeného druhu.

5. A aby byly lépe potlačeny nesváry a války, když již pomyšlení na ně působí jedněm i druhým, kdo je podstupují, bolesti, a aby se upevnil mír i mezi ostatními, k naší dohodě nepřislušejícími křesťany, přejeme si a nařizujeme, aby v případě, že by vznikly neshody nebo válka mezi druhými křesťanskými knížaty a vrchnostmi, do našeho bratrského svazu nezapojenými: tehdy aby vyslalo naše níže uvedené sdružení naším jménem a na naše společné náklady mluvčí, aby přátelsky nebo cestou práva, jak je výše uvedeno, nastolili mezi spornými stranami podle možnosti svornost. Kdyby
130 obě strany nebo jedna z nich odmítala nabídku přijmout a od války a bojů upustit a dále válčila nebo s válčením nechtěla přestat, nechť je přivedena k pořádku způsoby a formami v předchozím článku uvedenými.

6. Dále žádáme, aby ti, kteří by se pokusili jakýmkoli způsobem rušit nynější náš mír, nebyli přechováváni, pod ochranný list bráni, ochraňováni, podporováni, aniž měli nebo mohli získat nějakou přízeň pod jakoukoli záminkou v některém z našich království, knížectví, panství, území a obvodů, hradů, měst, obcí nebo tvrzí; ale bez ohledu na nějaký ochranný list budou vězněni, chytáni a trestáni jako rušitelé obecného míru podle povahy zločinu nebo přestupku, jak by toho jeden každý zasluhoval.

7. Kromě toho chceme a ukládáme tímto úředníkům a poddaným našim, všem i jednotlivým, aby nikdy – společně nebo odděleně – nepřijímali žádného člověka do své ochrany a záštity nebo mu jakkoli neposkytovali nebo neslibovali všeobecný či zvláštní ochranný list, aniž si předem zvláště a jmenovitě nezajistí, že ochranný list či ona záruka nebudou toho, komu jsou vystavovány, chránit a bránit před bezpečnostními opatřeními našeho nynějšího míru, aby totiž v případě, že by byl nařčen, upadl do podezření nebo byl obžalován z rušení míru, mohlo být bez této překážky proti němu postupováno, jak výše uvedeno, i cestou spravedlnosti.

8. Kdo by se však vědomě spojil s rušitelem nynějšího míru a jemu pod

155 jakoukoli záminkou poskytl buď radu, pomoc či přízeň nebo jej přechovával
nebo se opovážil jeho samého ochraňovat nebo bránit nebo mu dokonce dal
ochranný list proti našemu nynějšímu svazu, nechť jej očekává stejný trest
jako pachatele.

9. Protože však není možno, aby mírové úsilí existovalo bez spravedl-
160 nosti a spravedlnost bez něho, ježto mír se rodí a je zachováván ze spravedl-
nosti a bez ní my a naši poddaní nemůžeme v míru žít, spojujeme proto věc
míru se spravedlností; poněvadž však řád, jenž byl vydán o soudním
jednání, doznával v následujících časech mnohých změn, takže to došlo tak
daleko, že znenáhla pozbyl vůbec platnosti a praxe, přihlížeje k tomuto
165 stavu, mu nakonec dala novou podobu – považujeme proto soudní řád
vůbec za zmatený a domníváme se, že je třeba podle potřeb nové doby
a různých zemí, království a knížectví zavést do našich obyčejů, zvyklostí
a ustanovení nová práva, z lůna přírody čerpaná, čelit novým zlořádům
novými prostředky, jimiž by poctiví lidé byli odměňováni a přestupníci
170 kladivy trestů neustále drceni. Abychom postupně o jednotlivých věcech
pojednávali, rozhodli jsme se proto zřídit především jakési obecné konsi-
storium, jež by ve jménu nás všech a našeho celého sdružení zasedalo
v místě, kde by sdružení právě dlelo, a z něhož by se jako ze studnice spra-
vedlnosti roztékaly pramenky na všechny strany. A tento soud bude zřízen,
175 pokud jde o počet, hodnost osob a jednací předpisy, podle usnesení a rozhod-
nutí našeho podepsaného sdružení nebo většiny jeho členů.

10. A aby na tomto soudě byly spory přiváděny ke konci a ne doneko-
nečna protahovány, žádáme, aby sám soudce a jeho přisedící podle povahy
přednesených pří vedli pro sporné strany soudní jednání a nalézali sprave-
180 dlnost prostě a jasně, bez soudních formalit a planého hluku, vůbec s upuš-
těním od vytáček a zbytečných odkladů.

11. Usnášíme se dále, aby v případě, že by opět vznikly nějaké pře
a různice mezi námi králi a knížaty a jinými členy našeho svazu, byl jeden
druhému povinen a zavázán podle práva odpovídat před řečeným naším
185 soudem a s ním vésti spor, zachováváje přitom všechna ustanovení, dekrety
a nařízení, jež budou učiněna a vydána našimi mluvčími a zástupci nebo
jejich většinou v samotném sdružení, jak se výše uvádí.

12. Dále si také přejeme, aby naše sdružení mělo úplnou a neomezenou
volnost přijímat do naší nynější jednoty míru a bratrství všechny křesťan-
190 ské krále, knížata a vrchnosti, pokud zatím členy tohoto svazu nejsou,
a způsobem, jakým jsme to sami učinili, ve jménu našem se zavazovat,
jakož i přijímat závazky vzájemného přátelství vhodnými listy, vzájemně
danými a převzatými, avšak s tím dodatkem, že hned poté, co takové
převzetí bude uskutečněno, samo sdružení nám všem to oznámí, abychom
195 s přijatými mezi nás mohli a směli jednat s bratrskou láskou, jak se sluší.

13. Protože potom tento svaz vzájemného porozumění a lásky byl

vytvořen a ustavuje se hlavně k slávě a cti božské důstojnosti, svaté římské církve a víry katolické a aby bylo možno co nejvydatněji a nejrychleji pomáhat věrným Kristovým, kteří jsou utlačováni od knížete Turků, nejzarputilejšího nepřítele jména křesťanů – proto my, výše uvedení králové a knížata slibujeme a zapřísaháme se pánu našemu Ježíši Kristu, jeho přeslavné matce panně Marii a svaté církvi římské, že budeme bránit a chránit křesťanské náboženství a všechny opravdu věřící před nejhanebnějším knížetem Turků vzájemně spojenými silami a prostředky, jež budou poměrně stanoveny a vyhlášeny. K jejich zajištění a získání budeme odvádět a dávat, pokud to bude potřeba, všechny desátky, které jsou dávány a odváděny kostelům, duchovním a církevním osobám v našich královstvích, knížectvích a panstvích, spolu s řečenými příjmy, zisky a výnosy našimi a našich poddaných, jež jsou v jednotlivých letech, jak výše uvedeno, vynakládány na tři dny, a neustaneme v pronásledování nepřítele, bude-li to naším sdružením uznáno za vhodné, dokud nebude vypuzen z území křesťanů nebo dokud nebude společným rozhodnutím usneseno sjednat mír; ten však má být sjednán jen za předpokladu, že se napřed dospěje k názoru, že bude postaráno o bezpečnost sousedních křesťanů.

14. Kromě toho, protože je třeba obratně a pečlivě předem se všestranně vyvarovat toho, aby neopatrně nestihla nakonec pohroma, usnášíme se, že se společným rozhodnutím celého našeho shromáždění nebo jeho většiny stanoví, kdy bude vhodné napadnout nepřítele nebo jakými pozemními a námořními sbory se má vést válka nebo pod vedením kterých vojevůdců, jakých strojů nebo válečných prostředků se má užít, na kterém místě se mají shromáždit všechna pozemní vojska, jež potáhnou proti Turkům.

15. Dále jakým způsobem bude možno za přiměřenou cenu potraviny a ubytování v městech, vesnicích a jiných vhodných místech. Dále jakým způsobem bude postaráno o společnou minci, aby vojáci za pochodu, v ležení a při návratu neměli potíže. Dále že bude společným usnesením stanoveno podle toho, jak se uzná a rozhodne, že v budoucnu více prospěje křesťanskému náboženství a větší bezpečnosti věřících, komu se co má odevzdat v případě, že se nějakým způsobem podaří něco odejmout z rukou nebo z moci nepřátel, a to tak, aby nepřítel opět nedbalostí nebo neschopností držitelů vyprovokovaný nezpůsobil věřícím nové újmy, horší předchozích.

16. Kromě toho si přejeme, aby každý z nás, až to bude usneseno, okamžitě přistoupil k výše uvedenému vybírání peněz ve svém království, knížectví a panství, a to způsobem a formou, jež bude stanovena samým sdružením nebo jeho většinou k tomu cíli, aby to zbožné dílo bylo ihned prováděno a věrným v Kristu se dostalo pomoci.

17. Dále aby bylo náležitě splněno výše i níže sepsané, všechno i jednotlivě, slibujeme a zavazujeme se uvedeným způsobem, že každý z nás vyšle do města Basileje v Německu k nejbližší příští neděli „Reminiscere“

roku 1464 od narození pána své mluvčí, muže znamenité a velmi vážené,
240 vybavené jeho plnou mocí a pečeti, kteří tam všichni budou zasedat po dobu
bezprostředně následujícího pětiletí a ve jménu našem a ostatních členů či
těch, kteří se členy teprve stanou, vytvoří, ustaví a založí korporaci, ústředí
čili řádné kolegium; a když uplyne pětiletí shromáždění basilejského, budiž
245 totéž shromáždění po další bezprostředně následující pětiletí konáno a pořá-
dáno v městě N. ve Francii a po třetí pětiletí v městě N. v Itálii za stejných
poměrů a podmínek, jak je výše usneseno a stanoveno o Basileji, tak aby
napříště vždy po pěti letech měnilo své sídlo až do doby, než samo sdružení
nebo jeho většina stanoví a rozhodne jinak. Sdružení ať má jednu vlastní
a zvláštní radu, jeden budiž předsedající otec a hlava N. a my ostatní krá-
250 lové a knížata křesťanstva budme údy. Také ať má řečené kolegium nad
námi všemi a poddanými našimi jakož i nad těmi, kdo by se jí dobrovolně
podvolili, jurisdikci nespornou i spornou spolu s čistou i smíšenou pravo-
mocí, podle toho, jak by o tom rozhodlo a stanovilo toto sdružení nebo jeho
většina. A posléze ať má vlastní znak, pečeť a společnou pokladnu a veřejný
255 archiv, syndika, pokladního, úředníky a všechna ostatní práva, jakkoli
příslušející a patřící dovolené řádné korporaci.

18. A aby byla každé zemi její práva zachována neporušena, usnášíme
se, aby do čela vyšších funkcí ve sdružení byli v kterékoli zemi, kde by
sdružení právě sídlilo, stavěni ti, kteří z národnosti té jsou zrozeni a pochá-
260 zejí a jejíž mravy a zvyklosti znají a jim rozumějí.

19. Konečně aby nechyběly prostředky na vydání a náklady, jež jsou
nutné a užitečné pro zachování míru, na vykonávání soudnictví, vysílání
mluvčích a poslů v různé strany a jejich jmenování a na jiné potřeby našeho
sdružení, slibujeme a zavazujeme se, že každý z nás bez dalšího prodlení
265 pošle a přispěje výběřčím do veřejné pokladny a radě řečeného sdružení
jednou desetinou všech peněžitých prostředků, jež by jím samým nebo jeho
jménem měly být poskytnuty z desátků a z výnosu nebo třídenního důchodu,
jak výše uvedeno, a to v době, kterou určí samo shromáždění nebo jeho
většina. A jestliže tak neučiní, může a bude povinen syndik nebo fiskální
270 prokurátor téhož sdružení ihned jej před jeho parlamentem nebo soudem
zažalovat a peníze vymáhat soudně spolu s náhradou škody a ztrátou,
jakož i pobádat a povzbuzovat nás ostatní, abychom věrně podle závazku,
který jsme na sebe vzali, řečené peníze, náhradu škody a ztrátu od něho
a jeho poddaných mocí vojenskou vymáhali a dobývali, aby mohly být
275 vynaloženy na společné potřeby sdružení, jak výše uvedeno.

20. Dále prohlašujeme a přejeme si, abychom my, král Francie, spolu
s ostatními králi a knížaty Gallie měli a představovali jeden hlas, my potom,
králové a knížata Germánie, druhý a my, dóže benátský spolu s knížaty
a městskými obcemi Itálie, třetí hlas v našem sdružení. Jestliže by se král
280 Kastilie nebo jiní králové a knížata španělského národa připojili k tomuto

našemu svazu přátelství a bratrství, budou potom sami podobně mít jeden hlas ve sdružení, korporaci a kolegiu. Jestliže by však mezi mluvčími králů a knížat jednoho a téhož národa byly o nějaké záležitosti vysloveny a vzneseny protichůdné hlasy, je stanoveno, aby dále platilo – jako kdyby bylo od
285 toho národa jednomyslným souhlasem usouzeno a rozhodnuto – to, co od většiny bylo učiněno a usneseno; byla-li by při hlasování rovnost hlasů, mají mít převahu ti mluvčí, kteří ve srovnání s druhými by vynikali většími zásluhami a hodnostmi svých pánů, jež zastupují. A jestliže by si ti mluvčí byli rovni v zásluhách a v hodnostech, bude ponecháno volbě ostatních
290 národů, v této dohodě sdružených, ke které ze stran by se přiklonily.

21. A aby byla vůbec odstraněna pochybnost, je stanoveno, aby v případě, že by některý z našich králů nebo knížat vyslal do řečeného sdružení více zástupců, měli tito všichni toliko jediný hlas ve své národní kurii řečeného shromáždění, totiž hlas toho, kdo je vysílá.

22. Dále – ježto Písmo dosvědčuje, že tomu, kdo by pomohl, rozmnožil a bránil víru Kristovu, je zajištěno místo v nebi, kde blažení věčně žijí – je tím spíše třeba doufat, že k věci tak svaté, tak zbožné a tak nutné všichni ostatní křesťané ochotně ruce přiloží, protože ten, kdo by nyní odmítl poskytnout pomoc proti Turkům, sám se prohlásí za zřejmého ochránce bezbožných nepřátel kříže Kristova. A proto se usnášíme, že my všichni jednomyslně prostřednictvím našich slavnostních mluvčích vším možným úsilím a snahou, způsoby a formami, které určí výše řečené sdružení, u nejvyššího kněze zajistíme, aby Jeho Svatost obrátila pozornost na to, že výše uvedeného vybírání desátek je třeba na zabezpečení míru křesťanů, k obraně
300 věrných Kristových a k boji proti nepřítelům kříže. Dále aby jako otec a pastýř věřících z velkomyslnosti své dobroty povolil a pod přísnými tresty svými obecnými a pravoplatnými bulami přikázal vykonavatelům, kteří mu budou jmenováni a k tomu odpovídající formou ustanoveni a vysláni, aby řečené desátky byly dávány, odváděny a vypláceny způsobem a za
310 podmíněk, jež mu budou našim jménem předloženy. Dále aby rychle skoncoval všechny války a nesváry mezi církevními knížaty, kteří nejsou členy tohoto svazu, a hlavně ony, které by nějakým způsobem mohly být na překážku skoncování války proti Turkům a zachování řečeného míru; nebo aby do každé země vyslal legáta, muže naprosto spořádaného života, poctivého a zkušeného, plnou mocí k tomu opatřeného, muže, který by život, řeč a zvyky této země chápal a uznával, aby se s patřičným úsilím a pilí přičinil o přátelské narovnání mezi spornými stranami. Jestliže by to však nechtěly učinit, ať z moci jemu svěřené mezi nimi trvajících nesváry skončí a soudně rozhodne. Konečně ať Jeho Svatost svolá ostatní knížata a obce
320 Itálie a pod božskými sankcemi a přísnými tresty je napomene a požádá, aby oni, jako Turkům nad ostatní národy bližší sousedé, přistoupili k vybudování námořního loďstva spolu s ostatními křesťany a jim přispívali

a odváděli přiměřenou výpomoc k počtě a slávě boží a k obraně věřících, aby toto dílo obrany víry dospělo tím chvályhodněji k vytouženému cíli.

325 23. Kromě toho, aby mír a toto ujednání byly neporušeně zachovány, stanovili jsme a slibujeme, že v případě, že bude někdo z nás povolán do nebeské vlasti, nebude žádnému jeho dědici nebo nástupci dovoleno ujmout se království, knížectví nebo panství ani že nesmí k dědictví být připuštěn, dokud by dříve svým otevřeným listem, opatřeným pečeti a daným komu-
330 koli z nás k dispozici jako společná záruka našemu shromáždění, nepřislíbil, že i on sám bude všechno výše a níže sepsané, vcelku i jednotlivě, zachovávat s nezviklatelnou věrností.

24. A jestliže naše řečené sdružení nebo jeho většina nařídí, rozhodne a stanoví ještě něco jiného, než je výše uvedeno, co bude třeba pro zachování
335 míru a spravedlnosti, jakož i obrany věrných křesťanů jakýmkoli způsobem vykonat a sjednat, toho budeme vcelku i jednotlivě dbát a opravdu toho šetřit, jakož i konat to, čeho vyžaduje a k čemu zavazuje pouto opravdového a upřímného bratrství a ustanovení tohoto našeho listu, jak jsou
340 zahrnuta po odstavcích a v jejich obsahu ve všech jeho bodech, klauzulích, člancích a větách i kapitolách. K dosvědčení a utvrzení toho rozhodl se každý král a každý z našich knížat připojit k tomuto listu pečeť svého majestátu. Dáno a projednáno atd.

1 A. B. C.: iniciály nahrazující v návrhu konkrétní jména – 5 *vyslalo tolik lidí*: narážka na 1. křížovou výpravu, která koncem 11. století dobyla části území Předního východu, zejména Palestiny s městem Jeruzalémem, jež zůstalo na necelé století v držení křesťanského tzv. království Jeruzalémského – 16 *k nejhorší věrolomnosti*: k opuštění křesťanské víry – 22 *provincie*: narážka na příslušnost ztracených východních oblastí k římské říši v době počátků našeho letopočtu – 26 *v triumfálním průvodu*: při slavnostních vjezdech vítězných vojevůdců do Říma byli voděni v průvodu i zajatí nepřátelé – 56 *před dům Izraele*: tj. na ochranu křesťanství jako dědice poslání vyvoleného izraelského lidu – 61 *je třeba hlasitě oplakávat pohromu Konstantinopole*: narážka na dobytí Cařihradu Turky 1453 – 72 *božského i lidského práva*: práva církevního i římského – 76 *na svou víru katolickou*: král Jiří, ač utrakvista, pokládal se v duchu kompakťat za člena katolické (tj. obecné) církve – 168 *práva, z lůna přírody čerpaná*: tj. přirozené právo – 238 *k nejbližší příští neděli „Reminiscere“*: k 26. únoru 1464 – 252 *jurisdikci nespornou i spornou*: zabezpečování práv ze strany svazu i vyřizování sporů mezi členy svazu; *s čistou i smíšenou pravomocí*: s pravomocí nad panovníky členských států a jejich prostřednictvím nad poddanými – 255 *syndika*: právního zástupce – 277 *Gallie*: tím je míněna v podstatě oblast francouzského jazyka (která se autorovi kryje s pojmem někdejší římské provincie Gallie), tedy oblast širší, než zaujímal tehdejší Francie – 278 *dóže*: hlava benátské republiky; *s knížaty a městskými obcemi Itálie*: Itálie byla tehdy pojmem pouze zeměpisným, podobně jako Německo byla rozdělena na jednotlivá panství světských i církevních knížat a městských komun (obcí) – 280 *Kastilie*: nejmocnější království v oblasti španělského jazyka, která tehdy rovněž netvořila jediný státní celek – 295 *Písmo dosvědčuje*: podle Žid. 11,13-16 – 321 *sousedé*: Turci tehdy ovládali Balkánský poloostrov a východní Středomoří

25. Soška Jana Žižky na tábořském městském znaku

26. Betlémská kaple – vyobrazení z roku 1562

27. Betlémská kaple – vyobrazení z let 1765-1769

Allegorice dicitur... [The text is a dense Latin manuscript, likely a church document or legal text, written in a Gothic script. It contains numerous lines of text with some red ink used for initials or headings. The text is difficult to read due to the cursive handwriting and some fading.]

rzyto narzuwaga pożyte dla naszego strzebrała
 panie zle w imię iście królewskie obprzeżem w sa-
 dniech potupugi i vplnie take to okupowam ch a
 wrodawanię wozpramieści Okonalosie i kinczy
 Tactae o propogratkach dolnow lamow y lcaisaf
 uow Pogmagis i kinczy czarte taboz kincje ca
 a pema pana kucalawa sradrezo a stawnaho ka
 le dceske o tgradu sandneij hojntuow w kuzime
 azugicym nam kapicola prwnei-
 przemnoho pzwosiego kralow stwie
 nasse pezech a mezy gymmanonia ma
 ne w y w o l u g a c w o s t a n i e r a k a l a
 rny obprzeżem y h d r u l o m n a s s e m y
 stali a ne p r o m i e n t e d i y r a d s a u
 dny stwidiabychom aby ne poznat
 aye g r a l o z i o t p r e d e s t w a t a s u o s o b r a g e m o d i e s t
 ale postupnie po sprawnych prawa stebach potom
 sandneie rzedili se. Alebo p r i a c e s i w i e c a c h e t r a z
 to narzuzenie b r a t a g e m e u o s i e w o m m e m e g e s u a
 w a m i n o b r t a l t o g o d o i t o l i m e t p r o t i r a d u s a u
 d n e m u o t n a b w y d a n e w t e s t a m i e s a u g e n o b r t e
 b y m e b o l i w y n a s s e n o m i a d n e o w s s e y p e w n o s t i
 n e b u d i p o d l e s p r a w n y c h w s t a n o w e m y s p r a w n i e
 w y s t r e d a n g i c y c h d o p o w i e d i p r o t i z w r k l e m u p
 w a r a d u w y n e s e n e m i a d n e n e b r t i c h u r l e s a n a
 b r z s a u d a e y p r i z e z n y n a s s e p r i e s t u p m a y w y p o
 w i e d i s e w s s e m i w l a d a r z s t a m u s t o m n y o s o b a m
 k r a l o w s k e p o d l e g m i e t e p o m s t a e h o d n a t g t z a g i s t a
 a b y k r i y e z i t o k n a s s e p h u z a c h o u w u p a m k r a l o w s k i
 s t a n e z e z o w e a s p o y l e k a z s t a w i e t r e s t a m e p r i p u d i
 l o t a b y w s s i a t m p o b u t u w z i a y n a w c i l i s e k r a t a t
 m i e l o b y w u d o w a n o s e b r t a k r a t n e s t u s s i e b y l o b y